Structuri apozitive la nivel intrapropoziţional. Abordare teoretică

Mihaela SECRIERU*

Keywords: *apposition*; *taxonomy of apposition*; *the base of apposition*; *structuralism*; *criteria*; *abstract variants*; *syntactic functions*

Pentru a descrie ceea ce se înscrie sub tema lucrării de faţă sunt necesare câteva discuţii preliminare privitoare la clasificarea apoziţiei şi la criteriile acestor clasificări.

1. Elemente de clasificare a apoziţiei

Clasificările apoziţiei decurg din abordarea centrală a apoziţiei ca funcţie semantică şi mai puţin sintactică, fapt ce se reflectă şi în taxinomii. În literatura de specialitate românească[1], privitor la taxinomia apoziţei/ propoziţiei apozitive, observăm că în principal se propun clasificări pur semantice, cf. apoziţii „descriptive", „de identificare", „interpretative" „determinative", (Irimia 1997: 513 sqq), ori sintactico-semantice cf. „apoziţia, reluarea şi repetiţia" (Diaconescu 1989: 132), aceeaşi autori neexcluzând amalgamări de criterii şi clasificările sintactico-structurale, cf. apoziţii „simple", „dezvoltate", [apoziţie] „propoziţie", [apoziţie] „frază" (*idem*), triangulate cu supraclasificări de tipul „sintetice" şi „analitice", (Irimia 1997: 515) ori sub/supraclasificate în "înlănţuite" şi „cumulative" (*ibidem*: 516). Recurenţa acestor clasificări ale apoziţiei după criterii amalgamate heterogene, logico-semantico o regăsim şi în lucrări recente, cf. apoziţia „ecuativă", şi/ sau sintactice: apoziţia „atributivă", peste care se supraaplică criterii structurale care conduc la binaritatea simplă şi complexă, peste care din nou se supraaplică criteriul semantic care conduce la tripartiţia: „apoziţii de identificare, de desemnare şi de reformulare" (GALR 2008: 660 şi 666).

În ceea ce ne priveşte, considerăm că preliminariile necesare privitoare la substanţa taxinomiilor funcţiei sintactice de apoziţie, în raport de criteriile de clasificare posibile, de termenii implicaţi în raportul sintactic apozitiv până a epuizarea sferei de aplicare şi sperând într-o descriere coerentă, consecventă şi exhaustivă, care să satisfacă cerinţele de ştiinţificitate necesare, respectiv lipsa contradicţiilor şi validarea prin exemple, sunt inferate de noi din literatura de

* Universitatea „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, România (msecrieru@yahoo.com).

[1] Pentru o informare asupra lucrărilor care se ocupă de apoziţie, vezi Mihaela Secrieru, *Bazele sintaxei. Corpusul bibliografic al studiilor româneşti de sintaxă teoretică şi aplicată (1619-2014)*, Editura Antonis Stamoulis, Salonic, 2017.

BDD-A28146 © 2018 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:26 UTC)

specialitate consultată, iar în urma acestei documentări, observăm că atât apoziţia, cât şi antecedententul ei sau baza sa pot fi exprimate prin mai multe unităţi morfologico-sintactice decât orice altă realizare tip funcţie sintactică din limba română[2], cf. cuvânt morfologic, sintagmă, propoziţie, frază, dar şi transfrază[3]. Adăugăm aceste realizări celorlalte opinii din literatura de specialitate, deoarece coreferenţialitatea ca proprium al raportului sintactic apozitiv se poate stabili şi la nivelul acestor unităţi şi din considerentul că deşi nu prezintă variaţii simultane ale realizărilor de tip echivalent, ele sunt legate coreferenţial şi nu pot aduce comunicării completitudine decât împreună. Admiţând aceste realizări ale apoziţiei şi ale bazei, credem că un prim pas în clasificarea apoziţiei ar fi investigarea combinaţiilor între aceste unităţi,

Tabloul complet al combinaţiilor lor structurale este următorul:

1. cuvânt morfologic – cuvânt morfologic
2. cuvânt morfologic – sintagmă
3. cuvânt morfologic – propoziţie
4. cuvânt morfologic – frază
5. cuvânt morfologic – transfrază
6. sintagmă – cuvânt morfologic
7. sintagmă – sintagmă
8. sintagmă – propoziţie
9. sintagmă – frază
10. sintagmă – transfrază
11. propoziţie – cuvânt morfologic
12. propoziţie – sintagmă
13. propoziţie – propoziţie
14. propoziţie – frază
15. propoziţie – transfrază
16. frază – cuvânt morfologic
17. frază – sintagmă
18. frază – propoziţie
19. frază – frază
20. frază – transfrază
21. transfrază – cuvânt morfologic
22. transfrază – sintagmă
23. transfrază – propoziţie
24. transfrază – frază
25. transfrază – transfrază

[2] Cf. şi „*funcţia sintactică de apoziţie* cunoaşte cele mai multe realizări (în comparaţie cu celelalte funcţii sintactice), anume, ca *parte de propoziţie* (cînd este numită curent pur şi simplu *apoziţie*), ca *propoziţie apozitivă*, ca *frază apozitvă* şi ca *substitut de propoziţie/frază apozitivă*" (Dimitriu 2002: 1518).

[3] Prin *sintagmă* noi înţelegem este ceea ce alţi specialişti numesc în general realizări dezvoltate, ori „perifraze" (Dimitriu: 2002: 1520), iar prin *transfrază* înţelegem atât combinaţii sintactico-semantice de propoziţii şi fraze, cât şi combinaţii sintactico-semantice de fragmente de propoziţii combinate cu propoziţii sau fraze care aici în contextul sintactic dat funcţionează unitar.

BDD-A28146 © 2018 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:26 UTC)

Acestea sunt invariantele abstracte, iar subvariantele abstracte şi variantele concrete conduc la un inventar mult mai amplu şi edificator pentru productivitatea raportului sintactic apozitiv şi frecvenţa acestei funcţii sintactice.

Ar fi un efort vădit în a cartografia toate aceste realizări şi a le proba prin exemple din limba română scrisă sau vorbită, de aceea în lucrarea de faţă ne limităm doar la descrierea Invariantei 1. cuvânt morfologic – cuvânt morfologic, care este principial modelul de bază al structurilor apozitive la nivel intrapropoziţional şi, prin extensie având ca reper poziţiile sintactice şi ale celorlalte invariante structurale. Vom menţine abordarea teoretică.

2. Structuri apozitive la nivel intrapropoziţional. Abordare teoretică

Sub ceea ce am înregistrat generic drept cuvânt morfologic înţelegem părţi de vorbire, clase lexico-gramaticale, ori altă sintagmă terminologică care trimite al acestea. Sintaxa propoziţiei este fundamentată pe combinarea exhaustivă a variilor părţi de vorbire, structurile binare fiind cele care asigură în principal baza producerii de funcţii sintactice. Pentru limba română, teoria celor zece părţi de vorbire clasice (Avram 1986: 19-21) este funcţională şi asigură înţelegerea mecanismelor intime ale raporturilor sintactice prin observaţie, comparaţie şi discriminare. Aceste adevăruri axiomatice în privinţa sintaxei unei limbi naturale au fost intuite, formulate, afirmate şi reafirmate constant de-a lungul timpului de mari lingvişti şi sintacticieni începând cu A. Bello, continuând cu O. Jespersen, L. Hjelmslev şi G. Ivănescu, sub denumirea de teoria dependenţială, teoria ordinelor, teoria categorială sau noţională şi este o modelare simplă, funcţională şi validă. Descoperind această teorie, am reflectat asupra validităţii ei şi am reformulat-o şi am prezentând-o augmentat şi argumentat într-o lucrare anterioară (Secrieru 2007: 86), cf.:

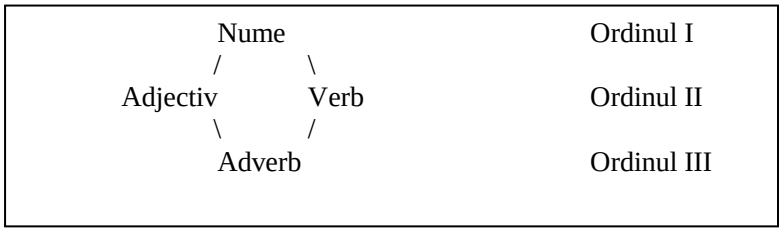

Fig. 1. *Teoria dependenţială a ordinelor, adaptare după „teoria categorială” Bello – Jespersen – Hjelmslev* (Secrieru 2007: 86).

Schema este extrem de importantă pentru că este cheia care validează natura relaţiilor dintre părţile de vorbire, nu numai a raportului sintactic apozitiv, orice altă realizare în afara ei fiind practic imposibilă. După cum se observă din figurarea grafică de mai sus, patru sunt părţile de vorbire generice implicate în relaţiile sintactice, numele generic, aici intrând şi substitutele sale: pronumele, numeralul şi numele verbelor, adjectivul generic/ sau substitutele sale, verbul generic/ sau substitutele sale, adverbul generic/ sau substitutele sale, iar combinaţiile sintactice posibile aceste părţi de vorbire sunt eterogene, respectiv între părţi de vorbire din clase lexico-gramaticale diferite, care la rândul lor pot fi atât ierarhice, non-ierarhice, proxime şi non-proxime, dar şi omogene sau autoreplicative, între părţi de

BDD-A28146 © 2018 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:26 UTC)

vorbire din aceeaşi clasă lexico-gramaticală sau din clasele de substituţie, aici nemaifiind valide şi subclasificările ierarhice-non-ierarhice, proxime-non-proxime, după cum se observă din sistematizarea de mai jos:

Combinaţii generice ierarhice proxime:

(I) nume – adjectiv
(II) nume – verb
(III) adjectiv – adverb
(IV) verb – adverb

Combinaţii generice ierarhice nonproxime:

(V) nume – adverb

Combinaţii generice autoreplicative:

(VI) nume – nume
(VII) adjectiv– adjectiv
(VIII) verb – verb
(IX) adverb – adverb

Evaluând teoretic toate combinaţiile sintactice generice de mai sus, în raport cu trăsătura pertinentă a raportului sintactic de apoziţie, cea a coreferenţialităţii, observăm că ar trebui să omitem de la discuţie toate combinaţiile sintactice noncoreferenţiale, respectiv combinaţiile ierarhice proxime între părţi de vorbire heterogene:

(I) nume – adjectiv,
(II) nume – verb (la moduri predicative),
(III) adjectiv – adverb,
(IV) verb (la moduri predicative) – adverb,

pentru că între aceste părţi de vorbire există alte raporturi sintactice. De asemenea, eliminăm şi combinaţia ierarhică nonproximă: (V) nume-adverb din acelaşi motiv. Ne aşteptăm evident ca schema să nu fie acoperită în totalitatea ei, dar verificările trebuie să privească întreaga reţea dependenţială. Rămân în discuţie doar combinaţiile sintactice între părţile de vorbire omogene, pe care le putem considera combinaţii generice autoreplicative:

(VI) nume – nume
(VII) adjectiv – adjectiv
(VIII) verb – verb
(IX) adverb – adverb,

La care putem adăuga şi interjecţia:

(X) intejecţie – interjecţie

Inferăm prin urmare, din schema Bello-Jespersen-Hjelmslev, o nouă schemă care ne aparţine şi este proprie doar raportului sintactic apozitiv, ordinele nemaifiind dependente unele de altele, ci paradigmatic ierarhice, sistematizate după importanţa părţilor de vorbire şi productivitatea lor.

Nume – Nume
Adjectiv – Adjectiv
Verb – Verb
Adverb – Adverb
Interjecţie – Interjecţie

Fig. 2. *Teoria poziţiilor sintactice intrapropoziţionale: bază-apoziţie*

BDD-A28146 © 2018 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:26 UTC)

Ca şi mai sus, opinăm că această a doua schemă este extrem de importantă pentru că este cheia care validează natura relaţiilor dintre părţile de vorbire generatoare ale raportului sintactic apozitiv, orice altă realizare în afara ei fiind practic imposibilă. Acest exerciţiu este fundamental pentru discriminarea clară între structuri valide şi structuri invalide din punctul de vedere al raportului sintactic apozitiv şi pentru înţelegerea corectă a ariei de actualizare a apoziţiei. Prin urmare, dacă vorbim de apoziţie toate realizările care se potrivesc definiţiei se încadrează automat în schema de mai sus. Vom detalia pe cât posibil fiecare din aceste situaţii, deoarece doar astfel obţinem date cantitative şi date calitative ale posibilităţilor, respectiv atât un tablou general al complexităţii limbii care îşi mobilizează toate resursele pentru a oferi suportul sintactic în funcţie de sensul cerut, cât şi un tablou al restricţiilor în principal formale, dar şi de conţinut, ceea ce prin mijloace exclusiv inductive de studiere a apoziţiei nu se poate obţine. Putem concilia afirmaţia aceasta prin aceea că doar corelaţiile dintre aceste două strategii ştiinţifice, deductiv şi inductiv ne pot furniza date complete despre realizările şi mecanismele sintactice ale raportului sintactic apozitiv în procesul de generare a apoziţiei.

Combinaţiile dintre părţi de vorbire implicate în structuri care asigură actualizarea apoziţiei fiind identificate de noi doar la nivel pur teoretic, ele trebuie considerate prototipuri sau invariante, ideale, orice actualizare a prototipului sau invariantei fiind de fapt o variantă a invariantei. De aceea, trebuie să procedăm mai departe la inventarierea tuturor variantelor invariantelor şi a variantelor-variantelor posibile pentru fiecare dintre invariantele de mai sus, cf. descrierile de mai jos:

Invarianta abstractă IA_ (VI) *nume – nume*

Invarianta abstractă (IA_VI) nume – nume cuprinde subinvariantele abstracte (SIA):
(SIA_VI.1) substantiv – substantiv
(SIA_VI.2) substantiv – pronume
(SIA_VI.3) substantiv – numeral
(SIA_VI.4) substantiv – (numele) verbelor
(SIA_VI.5) pronume – pronume
(SIA_VI.6) numeral – numeral
(SIA_VI.7) (numele) verbelor – (numele) verbelor

Subinvarianta abstractă (SIA_VI.1) *substantiv - substantiv*

Dedesubtul acestei subinvariante abstracte se vor aşeza toate, respectiv combinaţiile de tipul substantiv în diferite cazuri/ [la diferite genuri/ la diferite numere][4] - substantiv în diferite cazuri/ [la diferite genuri/ la diferite numere], în toate poziţiile posibile, cazul aducând indicaţii clare despre variantele ei concrete(abreviate mai jos ca VC) cf.:

VC_VI.1.1 subst. în caz N. – subst. în caz N.
VC_VI.1.2. subst. în caz Ac. – subst. în caz Ac.
VC_VI.1.3. subst. în caz G. – subst. în caz G.
VC_VI.1.4. subst. în caz D. – subst. în caz D.

[4] Genul şi numărul sunt variaţii discrete care nu influenţează tipul de apoziţie, spre deosebire ce caz care poate face distincţie majoră între un tip sau altul de apoziţie.

BDD-A28146 © 2018 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:26 UTC)

VC_VI.1.5. subst. în caz V. – subst. în caz V.

*VC_VI.1.6. subst. în caz N. – subst. în caz Ac.
*VC_VI.1.7. subst. în caz N. – subst. în caz G.
*VC_VI.1.8. subst. în caz N. – subst. în caz D.
*VC_VI.1.9. subst. în caz N. – subst. în caz V.

VC_VI.1.10. subst. în caz Ac. – subst. în caz N.
*VC_VI.1.11. subst. în caz Ac. – subst. în caz G.
*VC_VI.1.12. subst. în caz Ac. – subst. în caz D.
*VC_VI.1.13. subst. în caz Ac. – subst. în caz V.

VC_VI.1.14. subst. în caz G. – subst. în caz N.
*VC_VI.1.15. subst. în caz G. – subst. în caz D.
*VC_VI.1.16. subst. în caz G. – subst. în caz Ac.
*VC_VI.1.17. subst. în caz G. – subst. în caz V.

VC_VI.1.18 subst. în caz D. – subst. în caz N.
*VC_VI.1.19. subst. în caz D. – subst. în caz G.
*VC_VI.1.20. subst. în caz D. – subst. în caz Ac.
*VC_VI.1.21. subst. în caz D. – subst. în caz V.

VC_VI.1.22. subst. în caz V. – subst. în caz N.
*VC_VI.1.23. subst. în caz V. – subst. în caz G.
*VC_VI.1.24. subst. în caz V. – subst. în caz D.
*VC_VI.1.25. subst. în caz V. – subst. în caz Ac.

Omitem de la descriere variantele concrete clasificabile după tipul de substantiv, comun, propriu, simplu, compus etc., declinat cazuri/ la diferite genuri/ la diferite numere - substantive provenite din alte părţi de vorbire, în această topică, dar şi în topică inversă etc. Această cartografiere ar putea părea superfluă, dar este de fapt singura descriere exhaustivă a combinaţiilor sintactice din interiorul unei limbi naturale, care demonstrează întreg spectrul combinatoriu posibil şi limitele combinatorii, resturi date de imposibilităţile combinatorice reale ale unei limbi naturale. Referindu-ne la aceste limite, observăm în legătură cu inventarul de mai sus, că cele marcate cu asterisc sunt posibile în teorie, dar imposibile în practică.

Subinvarianta abstractă (SIA_VI.2) *substantiv - pronume*

Sub această subinvariantă abstractă se vor aşeza toate variantele-variantelor sau variantele ei concrete (VC), care sunt combinaţii dintre variaţiile cazuale ale substantivelor în congruenţa lor cu toate tipurile de pronume: personal, de politeţe, posesiv, demonstrativ, interogativ, relativ, negativ, nehotărât, de întărire şi reflexiv, aflate, de asemenea în diferite cazuri, la diferite genuri şi numere etc. acolo unde acestea cunosc forme opozitive după varii categorii gramaticale. Ne limităm şi în această situaţie la o descriere minimalistă, suficientă însă pentru conturarea spectrului combinatoriu cu posibilităţi şi imposibilităţi, cf. comentariilor de mai sus.

VC_VI.2.1. subst. în caz N. – pron. personal în caz N.
VC_VI.2.2. subst. în caz Ac. – pron. personal în caz Ac.
VC_VI.2.3. subst. în caz G. – pron. personal în caz G

BDD-A28146 © 2018 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:26 UTC)

VC_VI.2.4. subst. în caz D. – pron. personal în caz D
*VC_VI.2.5. subst. în caz V. – pron. personal în caz V

VC_VI.2.6. subst. în caz N. – pron. de politeţe în caz N.
VC_VI.2.7. subst. în caz Ac. – pron. de politeţe în caz Ac.
VC_VI.2.8. subst. în caz G. – pron. de politeţe în caz G
VC_VI.2.9. subst. în caz D. – pron. de politeţe în caz D
*VC_VI.2.10. subst. în caz V. – pron. de politeţe în caz V

VCVI.2.11. subst. în caz N. – pron. posesiv în caz N.
VCVI.2.12. subst. în caz Ac. – pron. posesiv în caz Ac.
VCVI.2.13. subst. în caz G. – pron. posesiv în caz G
VCVI.2.14. subst. în caz D. – pron. posesiv în caz D
* VCVI.2.15. subst. în caz V. – pron. posesiv în caz V

VC_VI.2.16. subst. în caz N. – pron. demonstrativ în caz N.
VC_VI.2.17. subst. în caz Ac. – pron. demonstrativ în caz Ac.
VC_VI.2.18. subst. în caz G. – pron. demonstrativ în caz G.
VC_VI.2.19. subst. în caz D. – pron. demonstrativ în caz D.
*VC_VI.2.20. subst. în caz V. – pron. demonstrativ în caz V.

VC_VI.2.21. subst. în caz N. – pron. interogativ în caz N.
VC_VI.2.22. subst. în caz Ac. – pron. interogativ în caz Ac.
VC_VI.2.23. subst. în caz G. – pron. interogativ în caz G.
VC_VI.2.24. subst. în caz D. – pron. interogativ în caz D.
*VC_VI.2.25. subst. în caz V. – pron. interogativ în caz V.

VC_VI.2.26. subst. în caz N. – pron. relativ în caz N.
VC_VI.2.27. subst. în caz Ac. – pron. relativ în caz Ac.
VC_VI.2.28. subst. în caz G. – pron. relativ în caz G.
VC_VI.2.29. subst. în caz D. – pron. relativ în caz D.
VC_VI.2.30. subst. în caz V. – pron. relativ în caz V.

VC_VI.2.31. subst. în caz N. – pron. negativ în caz N.
VC_VI.2.32. subst. în caz Ac. – pron. negativ în caz Ac.
VC_VI.2.33. subst. în caz G. – pron. negativ în caz G.
VC_VI.2.34. subst. în caz D. – pron. negativ în caz D.
*VC_VI.2.35. subst. în caz V. – pron. negativ în caz V.

VC_VI.2.36. subst. în caz N. – pron. nehotărât în caz N.
VC_VI.2.37. subst. în caz Ac. – pron. nehotărât în caz Ac.
VC_VI.2.38. subst. în caz G. – pron. nehotărât în caz G.
VC_VI.2.39. subst. în caz D. – pron. nehotărât în caz D.
*VC_VI.2.40. subst. în caz V. – pron. nehotărât în caz V.

VC_VI.2.41. subst. în caz N. – pron. de întărire în caz N.
VC_VI.2.42. subst. în caz Ac. – pron. de întărire în caz Ac.
VC_VI.2.43. subst. în caz G. – pron. de întărire în caz G.
VC_VI.2.44. subst. în caz D. – pron. de întărire în caz D.

BDD-A28146 © 2018 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:26 UTC)

*VC_VI.2.45. subst. în caz V. – pron. de întărire în caz V.

*VC_VI.2.41. subst. în caz N. – pron. reflexiv în caz D
*VC_VI.2.42. subst. în caz Ac. – pron. reflexiv în caz Ac.

Se poate observa că am detaliat şi limitat în acelaşi timp descrierea, folosind echivalenţa identităţii cazuale. Am fi putut opta şi pentru alt inventar, prima combinaţie VC_VI.2.1. subst. în caz N. – pron. personal în caz N., putând fi rescrisă la modul sintetic VC_VI.2.1. subst. în caz N., G., D., Ac., V. – pron. personal în caz N., G., D., Ac., V., iar dedesubt să descriem combinaţiile subsecvente după criteriul nonidentităţii cazuale. Această cartografiere sintactică este necesar a fi făcută, dar spaţiul prezent nu este potrivit.

Subinnvarianta abstractă (SIA_VI.3) *substantiv – numeral*

Avem în vedere numeralele cardinal şi ordinal ca generice, dar nu vom descrie şi relaţiile dintre substantiv şi celelalte subdiviziuni ale numeralelor, din motive de economie, dar anticipăm că multe din combinaţiile sintactice cartografiabile teoretic sunt imposibilităţi sintactice practice.

VC_VI.3.1. subst. în caz N. – numeral cardinal în caz N.
VC_VI.3.2. subst. în caz Ac. – numeral cardinal în caz Ac.
VC_VI.3.3. subst. în caz G. – numeral cardinal în caz G.
C-VI.3.4. subst. în caz D. – numeral cardinal în caz D.
*VC_VI.3.5. subst. în caz V. – numeral cardinal în caz V.

VC_VI.3.6. subst. în caz N. – numeral ordinal în caz N.
VC_VI.3.7. subst. în caz Ac. – numeral ordinal în caz Ac.
VC_VI.3.8. subst. în caz G. – numeral ordinal în caz G.
VC-VI.3.9. subst. în caz D. – numeral ordinal în caz D.
*VC_VI.10. subst. în caz V. – numeral ordinal în caz V.

Subinvarianta abstractă (SIA_VI.4) *substantiv - (numele) verbelor*

Prin numele verbelor înţelegem doar forma de infinitiv a verbelor.
VC_VI.4.1. subst. în caz N. – verb la infinitiv
*VC_VI.4.2. subst. în caz Ac. – verb la infinitiv
*VC_VI.4.3. subst. în caz G. – verb la infinitiv
*VC_VI.4.4. subst. în caz D. – verb la infinitiv
*VC_VI.4.5. subst. în caz V. – verb la infinitiv

În legătură cu aceste situaţii se impun mai multe comentarii:

1. Observăm în legătură cu aceste combinaţii că este posibilă şi reperată gramatical o structură precum: VC_VI.2.31. subst. în caz N. – verb la infinitiv, ca în exemplul *Îmi place **mâncarea** multă, **a mânca** mult*., în care conţinutul denotativ al apoziţiei este de natură semantic corectivă, dar celelalte combinaţii, notate cu asterisc, nouă ne apar ca imposibilităţi.

2. Subinvariantele abstracte (SIA_VI.2) *substantiv – pronume,* (SIA_VI.3) *substantiv – numeral* şi (SIA_VI.4) *substantiv – (numele) verbelor* au replici în oglindă: *pronume – substantiv*, *numeral – substantiv* şi *(numele) verbelor –*

BDD-A28146 © 2018 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:26 UTC)

substantiv. Aceste combinaţii verso au – schimbând doar topica – tipuri de descriere structurale identice ca omoloagele lor recto.

Subinvarianta abstractă (SIA_VI.5) *pronume – pronume*

Sub această subinvariantă regăsim toate tipurile de pronume, personal, de politeţe, posesiv, demonstrativ, interogativ, relativ, negativ, nehotărât, de întărire, reflexiv în diferite cazuri, în combinaţie cu ele înseşi şi cu toate celelalte tipuri de pronume. Desfăşurarea descriptivă a acestor combinaţii fiind impresionantă, schema combinatorică sintetizantă arată astfel:

VC_VI.5.1. Pron. personal în caz N., Ac., G., D, *V. – Pron. personal în caz N., Ac., G., D., *V

VC_VI.5.2. Pron. de politeţe în caz N., Ac., G., D. V. - Pron. de politeţe în caz N., Ac., G., D., V.

VC_VI.5.3. *Pron. reflexiv în caz Ac., D. – Pron. reflexiv în caz Ac., D.

VC_VI.5.4. Pron. posesiv în caz N., Ac., G., D. – Pron. posesiv în caz N., Ac., G., D.

VC_VI.5.5. Pron. dem. în caz N., Ac., G., D., *V. – Pron. dem. în caz N., Ac., G., D., *V.

VC_VI.5.6. Pron. int. în caz N., Ac., G., D. – Pron. int. în caz N., Ac., G., D.

VC_VI.5.7. Pron. rel. în caz N., Ac., G., D. – Pron. rel. în caz N., Ac., G., D.

VC_VI.5.8. Pron. neg. în caz N., Ac., G., D., *V – Pron. neg. în caz N., Ac., G., D., *V.

VC_VI.5.9. Pron. nehot. în caz N., Ac., G., D. – *V Pron. nehot. în caz N., Ac., G., D., *V.

VC_VI.5.10. Pron. de întărire în caz N., Ac., G., D. – Pron. de întărire în caz N., Ac., G., D.

Subinvarianta abstractă (SIA_VI.6) *numeral – numeral*

VC_VI.3.1. numeral cardinal în caz N. – numeral cardinal în caz N.
VC_VI.3.2. num. cardinal în caz Ac. – numeral cardinal în caz Ac.
VC_VI.3.3. numeral cardinal în caz G. – numeral cardinal în caz G.
VC-VI.3.4. numeral cardinal în caz D. – numeral cardinal în caz D.
*VC_VI.3.5. num. cardinal în caz V. – numeral cardinal în caz V.

VC_VI.3.6. numeral ordinal în caz N. – numeral ordinal în caz N.
VC_VI.3.7. num. ordinal în caz Ac. – numeral ordinal în caz Ac.
VC_VI.3.8. numeral ordinal în caz G. – numeral ordinal în caz G.
VC-VI.3.9. numeral ordinal în caz D. – numeral ordinal în caz D.
*VC_VI.10. numeral ordinal în caz V. – numeral ordinal în caz V.

Şi în legătură cu acest inventar, ca şi în situaţia de mai sus (v. comentariul de sub SIA_VI.2), am putea rescrie VC_VI.3.1. numeral cardinal în caz N. – numeral cardinal în caz N.,/ VC_VI.3.6. numeral ordinal în caz N. – numeral ordinal în caz N. drept VC_VI.3.1. numeral cardinal în caz N., Ac. G., D., *V[5]. – numeral cardinal

[5] Folosim asteriscul nu doar pentru situaţii nereperate gramatical, dar şi pentru cele puţin probabile, ca în situaţia de faţă: ***Cei doi, cei doi****, veniţi imediat la mine*!, unde numeralul cardinal este prin

BDD-A28146 © 2018 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:26 UTC)

în caz N., ., Ac. G., D., *V., respectiv numeral ordinal în caz N., Ac. G., D., *V – numeral ordinal în caz N., Ac. G., D., *V.

Subinvarianta abstractă (SIA_VI.7) *(numele) verbelor – (numele) verbelor*

VC_VI.7.1. verb la infinitiv – verb la infinitiv
VC_VI.7.1.1. verb la infinitivul scurt – verb la infinitivul scurt
VC_VI.7.1. 2. verb la infinitivul lung – verb la infinitivul lung

Comentarii

1. Structura singulară de mai sus trebuie poate fi completată doar cu cele două subforme: infinitiv lung, infinitiv scurt, în combinaţie:

VC_VI.7.1.3. verb la infinitivul scurt – verb la infinitivul lung,
VC_VI.7.1. 4. verb la infinitivul lung – verb la infinitivul scurt.

2. Celelalte nume de moduri verbale se înscriu logic sub tipul numit *subinvarianta abstractă* (SIA_VIII) *verb – verb* (v. *supra*).

Invarianta abstractă (SIA_VII) *adjectiv – adjectiv*

Invarianta abstractă (SIA_VII) adjectiv – adjectiv cuprinde variantele-variantelor abstracte (IA_VII.1): adjectiv la diferite forme flexionare /genuri, numere şi cazuri – adjectiv la diferite forme flexionare /genuri, numere şi cazuri. Variantele-variantelor, ori subsubvariantele (VC) (VC_VII.1), aici variantele secunde sunt:

(VC_VII.1.1.) adj. propriu-zis, variabil cu patru forme flexionare – adj. propriu-zis, variabil cu patru forme flexionare

(VC_VII.1.2.) adj. propriu-zis, variabil cu trei forme flexionare – adj. propriu-zis, variabil cu trei forme flexionare

(VC_VII.1.3.) adj. propriu-zis, variabil cu două forme flexionare – adj. propriu-zis, variabil cu două forme flexionare

(VC_VII.1.4.) adj. propriu-zis invariabil – adj. propriu-zis invariabil

(VC_VII.1.5.) adj. propriu-zis, variabil cu patru forme flexionare. – adj. propriu-zis, variabil cu trei forme flexionare

(VC_VII.1.6.) adj. propriu-zis, variabil cu patru forme flexionare – adj. propriu-zis, variabil cu două forme flexionare

(VC_VII.1.7.) adj. propriu-zis, variabil cu patru forme flexionare – adj. propriu-zis invariabil

(VC_VII.1.8.) adj. propriu-zis, variabil cu trei forme flexionare – adj. propriu-zis, variabil cu patru forme flexionare

(VC_VII.1.9.) adj. propriu-zis, variabil cu trei forme flexionare – adj. propriu-zis, variabil cu două forme flexionare

(VC_VII.1.10.) adj. propriu-zis, variabil cu trei forme flexionare – adj. propriu-zis invariabil

(VC_VII.1.11.) adj. propriu-zis, variabil cu două forme flexionare – adj. propriu-zis, variabil cu patru forme flexionare

conversiune sintactică la limita dintre nominativ şi vocativ şi dintre numeral şi substantiv. Este posibilă şi o structură sintactică de tipul: *Doi, doi, vino la mine*!, unde *doi*, în context situaţional ostensiv poate însemna numărul de pe tricoul unui sportiv, dar şi altele.

BDD-A28146 © 2018 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:26 UTC)

(VC_VII.1.12.) adj. propriu-zis, variabil cu două forme flexionare – adj. propriu-zis, variabil cu trei forme flexionare

(VC_VII.1.13.) adj. propriu-zis, variabil cu două forme flexionare – adj. propriu-zis invariabil

Şi în legătură cu acest ultim inventar se impun două comentarii:

1. Variantele concrete sunt şi cele care conţin adjective provenite din alte părţi de vorbire, dar estimăm că inventarul imposibilităţilor practice ar fi unul relativ bine reprezentat.

2. Numărul structurilor în consecinţă va fi mai mare de 13, aşa cum este cel pe care l-am obţinut acum.

Invarianta abstractă (IA_VIII) *verb – verb*

Invarianta abstractă (IA VIII) verb – verb cuprinde invariantele abstracte (IA_VIII.1.): verb la diferite moduri/ şi timpuri - verb la diferite moduri/ şi timpuri

Variantele-variantelor sau variantele secunde sunt:

(VC_VIII.1.) Verb la mod ind.	Verb la mod ind.
(VC_VIII.2.) Verb la mod imperativ	Verb la mod imperativ.
(VC_VIII.3.) Verb la mod conjunctiv	Verb la mod conjunctiv
(VC_VIII.4.) Verb la mod cond.-optativ	Verb la mod cond.-optativ
(VC_VIII.5.) Verb la modul infinitiv	Verb la modul infinitiv
(VC_VIII.6.) Verb la mod supin	Verb la mod supin
(VC_VIII.7.) Verb la mod participiu	Verb la mod participiu
(VC_VIII.8.) Verb la mod gerunziu	Verb la mod gerunziu

Invarianta abstractă (IA_IX) adverb – adverb

Invarianta abstractă (IA_IX) adverb – adverb cuprinde invariantele abstracte (IA_IX.1): adverb de diferite tipuri semantice – adverb de diferite tipuri semantice. Variantele-variantelor sau variantele secunde sunt:

(VC_IX.1.) adverb de mod – adverb de mod

(VC_IX.2.) adverb de timp – adverb de timp

(VC_IX.3.) adverb de loc – adverb de loc

Invarianta abstractă (IA_X) *interjecţie - interjecţie*

Invarianta abstractă (IA_X) interjecţie – interjecţie cuprinde subvariantele abstracte şi variantele concrete actualizabile prin cele două tipuri de interjecţii, onomatopeice şi de mişcare, procesuale sau de tip verbal, considerate predicative, combinaţiile dintre ele fiind mai greu acceptabile teoretic:

(VC_X.2.) *interjecţie onomatopeică – interjecţie onomatopeică*

(VC_X.3.) *interjecţie „predicativă” – interjecţie onomatopeică*

*(VC_X.3.) *interjecţie „predicativă” – interjecţie onomatopeică*

Ultimele comentarii pertinente în context, referitoare la întreg materialul de mai sus sunt următoarele:

1. După cum se vede, deşi descrierea re în vedere şi baza apoziţiei, importante pentru clasificare rămân părţile de vorbire prin care se exprimă apoziţia, această clasificare având un caracter acurat şi conducând la inventare exhaustive, fără rest.

BDD-A28146 © 2018 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:26 UTC)

2. În aceste condiţii, singurele supraclasificări care devin proprii sunt cele care iau în consideraţie criteriile simplu–multiplu, imediat–mediat[6], criteriile de topică directă, inversă fiind subsumate descrierilor noastre, în baza coreferenţialităţii termenilor şi a implicaţiilor ei semantico-sintactice.

3. Descrierile semantice sau amalgamate, semantico-sintactice, pe care le-au propus ceilalţi specialişti, iterate în prima parte a articolului, sunt în opinia noastră elemente de conţinut sintactic denotativ cu caracter discret din punctul de vedere al unei gramatici structurale.

3. Concluzii

Taxinomia apoziţiei indusă şi descrisă de noi mai sus este exhaustivă pentru structurile binare intrapropoziţionale, acoperind structurile apoziţiilor substantivale, adjectivale, numerale, pronominale, verbale, adverbiale şi interjecţionale. Ea are avantajul desfacerii cartografice a informaţiei cuprinse sub prototipuri şi a semnalării incongruenţelor combinatorii, exerciţiu monoton, dar necesar în descrierea sistematică structurală a sintaxei unei limbi naturale.

Cercetarea izvoarelor scrise ar trebui să confirme întru-totul existenţa acestor structuri. Combinaţiile cartografiate de noi sunt reperate în gramatica românească, cu excepţia celor teoretic descriptibile, dar practic agramaticale sau la limita gramaticalităţii: cf. adverb de loc – adverb de mod **Am plecat* ***undeva, aproximativ*** *la ora nouă din casă*; verb la mod gerunziu – verb la mod participiu: **Stătea* ***albindă, palidă*** ş.a.

Pentru aceste situaţii unde nu găsim atestări lingvistice putem afirma că ele sunt cartografiabile teoretic, dar rămân ca virtualităţi, limba nepermiţând şi vorbirea neproducând încă aceste structuri.

Bibliografie

Avram 1986: Mioara Avram, *Gramatica pentru toţi*, Bucureşti, Editura Academiei.

Diaconescu 1989: Ion Diaconescu, *Probleme de sintaxă a limbii române actuale*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică.

Dimitriu 2002: Corneliu Dimitriu, *Tratat de gramatică a limbii române*, vol. II. *Sintaxa*, Iaşi, Institutul European.

GALR 2008: *Gramatica limbii românei*, vol. II. *Enunţul*, coord. Valeria Guţu-Romalo Bucureşti, Editura Academiei Române.

Irimia 1997: Dumitru Irimia, *Gramatica limbii române*, Iaşi, Editura Polirom.

Secrieru 2001: Mihaela Secrieru, *Cumulul de funcţii sintactice în limba română, („elementul predicativ suplimentar”)*, Iaşi, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”.

Secrieru 2007: Mihaela Secrieru, *Nivelul sintactic al limbii române*, ediţia a II-a, Iaşi, Editura Sedcom Libris.

Secrieru 2017: Mihaela Secrieru *Bazele sintaxei. Corpusul bibliografic al studiilor româneşti de sintaxă teoretică şi aplicată (1619–2014)*, Salonic, Editura Antonis Stamoulis.

[6] În opinia noastră singura situaţie de apoziţie mediată este structura ternară nume–verb–nume, care conţine „numele predicativ”, în fapt un cumul de funcţii sintactice (Secrieru 2001: 122).

BDD-A28146 © 2018 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:26 UTC)

Appositive Structures at Sentence Level. Theoretical Approach

In this article, I intend to discuss, from a theoretical point of view, the problem of the taxonomies of the apposition. Regarding the internal taxonomies of this syntactical function, from the point of view of its structures, in the Romanian syntax, the apposition has received semantically descriptions due to the fact that a lot of linguists consider this function not a syntactical, but semantic one. This fact is reflected in most recent and important grammar papers and has become an axiom. Revisiting the important theories about the mechanism of producing syntactic functions, a different theoretically approach based on combination between the base and the apposition itself is proposed; such an approach leads us to infer a very precise description of the apposition at the sentence level. The description is done from a structuralist point of view and the result is exhaustive and accurate. This possibility is proper for the others unities which have the possibilities to be base and apposition, but this description requires a large space and also a validation through examples.

BDD-A28146 © 2018 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:26 UTC)